

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. de heer prof. mr. dr. F.B.J. Grapperhaus
en de heer drs. S. Dekker
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Den Haag, 23 juli 2018
dossiernummer: 105777
uw kenmerk:
telefoonnummer: +31 (0)70 335 35 65
e-mail: e.vandenbosch@advocatenorde.nl

Betreft: advies modernisering Wetboek van Strafvordering

Geachte ministers,

Bij brief van 14 juni 2018 heeft u de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) ter consultatie voorgelegd enkele onderdelen modernisering Wetboek van Strafvordering. De NOvA voldoet graag aan uw verzoek en heeft zijn adviescommissie strafrecht gevraagd te adviseren.

bijgaand stuur ik u advies van de adviescommissie over de onderwerpen inbeslagneming van voorwerpen met uitstel van verstrekking van het bewijs van uitoefening van de bevoegdheid tot inbeslagneming, het begrip verdachte en videoconferentie. De algemene raad sluit zich aan bij de overwegingen van de adviescommissie en verzoekt u deze bij de verdere uitwerking te betrekken.

Met de meeste hoogachting,
namens de algemene raad,

mr. R.A. Fibbe
algemeen secretaris

bijlage: adviezen van de adviescommissie strafrecht

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35
Fax 070 - 335 35 31

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

www.advocatenorde.nl

ADVIES

Van	: adviescommissie strafrecht
Datum	: 23 juli 2018
Betreft	: Modernisering Wetboek van Strafvordering

INBESLAGNEMING VAN VOORWERPEN MET UITSTEL VAN VERSTREKKING VAN HET BEWIJS VAN UITOEFENING VAN DE BEVOEGDHEID TOT INBESLAGNEMING

Conclusie/Samenvatting

Het voorstel behelst twee nieuwe artikelen in afdeling 7.2.1. en komt er in de kern op neer dat:

- Van inbeslagneming direct op de plek van inbeslagneming een bewijs van uitoefening van deze bevoegdheid wordt afgegeven aan de beslagene of wordt achtergelaten ter plekke;
- Dit bewijs een aanduiding van het inbeslaggenomen voorwerp bevat;
- De officier van justitie indien het belang van het onderzoek dit dringend vereist kan bevelen dat het achterlaten of afgeven van bewijs wordt uitgesteld;
- Dat de rechter-commissaris hiertoe – nadien – machtiging moet verlenen
- Bij uitoefening van de steunbevoegdheid van doorzoeking ter inbeslagneming waar de rechthebbende of bewoner niet bij aanwezig is direct een kennisgeving van de uitoefening van de bevoegdheid wordt achtergelaten (met details daaromtrent);
- Dat ook terzake hiervan op dezelfde grond als voornoemd de officier van justitie kan bevelen dat dit wordt uitgesteld.

Toelichting

Het wetsvoorstel gaat uit van het openlijk uitoefenen van bevoegdheden maar brengt daarop enkele uitzonderingsmogelijkheden aan.

De adviescommissie strafrecht (ACS) is positief over de verplichting direct ter plekke bij inbeslagneming of bij gebruik van de steunbevoegdheid een bewijs van uitoefening achter te laten te overhandigen.

De ACS is kritisch op het voorgestelde bewijs van uitoefening van de bevoegdheid tot inbeslagneming en in het bijzonder terzake van de omschrijving van het inbeslaggenomen voorwerp.

Het voorstel komt met een lichter regime ten aanzien van het identificeren van het voorwerp dan nu opgenomen in artikel 94, lid 3 Sv. Dat is verbazingwekkend. In augustus 2016 kwam de ombudsman immers met een kritisch rapport over de uitvoeringspraktijk van de huidige regeling van de inbeslagneming van voorwerpen. Daarin kwam onder meer op de informatieverstrekking en rechtsbescherming kritiek aan de orde. Niet is gebleken dat de in dat rapport geconstateerde uitvoeringsproblemen inmiddels zijn aangepakt of opgelost. Het is niet logisch de eisen ten aanzien van het identificeren van beslag voorwerpen vervolgens minder streng te maken.

Om die reden komt het de ACS voor dat de voorgestelde regeling moet worden aangepast en wel door vermelding dat het bewijs (van inbeslagneming) een zo nauwkeurig omschrijving van de inbeslaggenomen voorwerpen bevat als mogelijk. Waar deze later moet worden

aangevuld/gespecificeerd omdat het ter plekke niet kan, moet de regeling daar wat de ACS betreft ook in voorzien.

De ACS is verder van opvatting dat de beperking van het achterlaten/overhandigen van bewijs van inbeslagneming of het uitoefenen van de steunbevoegdheid (het uitstellen van het informeren daarover) een uitzondering met beperkte toepassing behoort te zijn. De wetgever licht deze voorgestelde bevoegdheid toe met voorbeelden van infiltratie of daarop lijkende situaties. Het zou wat de ACS betreft goed zijn als de wetgever het uitzonderlijke karakter van deze beperking nader inkadert door:

- In de toelichting te verduidelijken dat het om een uitzondering gaat die geen algemene toepassing hoort te krijgen;
- Het criterium "dat het belang van het onderzoek dit dringend vereist" van een nadere toelichting te voorzien;
- De officier van justitie te verplichten het voornoemde dringende onderzoeksbelang te motiveren;
- Die verplichting ook op de rechter-commissaris te laten rusten voor de gevergdde machtiging;
- Het voorstel te wijzigen in zoverre dat een machtiging van de rechter-commissaris als mogelijk wordt gevorderd voor de inbeslagneming.

HET BEGRIP VERDACHTE

Conclusie

Het voorstel behelst in feite een redactiewijziging. Inhoudelijke veranderingen zijn in elk geval niet beoogd. In het voorgestelde redactie wordt opgenomen dat voor vervolging de verdachte degene is van wie blijkt dat hij als zodanig is aangemerkt en erna tegen wie de vervolging is gericht. Het aanmerken als verdachte mag alleen geschieden als ten aanzien van die personen uit feiten en omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit voortvloeit.

Toelichting

Het voorstel lijkt inderdaad niet veel meer dan redactiewijzigingen te behelzen.

Wel kan mogelijk twist ontstaan over de vraag hoe het 'aanmerken' als verdachte in de praktijk zal gaan en of een (in materieel opzicht) verdachte die niet als zodanig is aangemerkt daardoor rechten misloopt. Toch lijkt dit een betrekkelijk aandachtspunt omdat – voor zover ingezien kan worden – deze vraag eigenlijk alleen moeilijkheden kan opleveren met betrekking tot het (schenden) van de cautieplicht en in dat verband de Hoge Raad het begrip aanmerken als verdachte al bezigt (bijv. HR 26 maart 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC8819).

Wel zou nog kunnen worden aangevoerd dat het een gemiste kans is dat de wetgever geen woorden wijdt aan de interactie van het verdachte-begrip met dat van criminal charge.

VIDEOCONFERENTIE

Conclusie/Samenvatting

Het voorstel behelst een ruimere regeling voor de videoconferentie en komt in de kern neer op het volgende:

- Een algemene regeling waarbij het mogelijk wordt elk verhoor, elke zitting per videoconferentie te laten plaatsvinden;
- Ook de opsporingsambtenaar, al dan niet op verzoek van de persoon die verhoord gaat worden, kan beslissen dat van videoconferentie gebruik wordt gemaakt;
- In geval van betrokkenheid van een rechter deze, al dan niet op verzoek van de persoon die verhoord gaat worden, op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdediging, kan beslissen dat van videoconferentie gebruik wordt gemaakt;
- De te horen persoon wordt in alle gevallen gelegenheid geboden zijn mening te geven over de toepassing van videoconferentie;
- Slechts bij het verhoor onder gezag van een rechter worden de officier van justitie, de verdachte en betrokken procesdeelnemers om hun mening terzake gevraagd.
- De opsporingsambtenaar betreft bij de beslissing het belang van het onderzoek; de rechter het belang van de behandeling van de zaak;
- Ten aanzien van de verdachte zelf wordt alleen met zijn instemming gebruik gemaakt van videoconferentie als het gaat om een vordering bewaren of de berechting. Dit leidt uitzondering als een auditieve of visuele handicap bij de verdachte aanwezig is en videoconferentie afbreuk doet aan zijn inbreng of positie in het strafproces of aan de rechten van andere procesdeelnemers. De rechter kan toch videoconferentie benutten in deze gevallen als het dringend noodzakelijk is in het bijzondere belang van de beveiliging van het verhoor of de zitting;
- Per amvb worden regels gesteld omtrent de techniek van videoconferentie (mede om integriteit en authenticiteit te borgen).

Toelichting

Met het uitgangspunt dat het breder toepassen van videoconferentie in de strafrechtpraktijk mogelijk moet zijn kan de ACS instemmen.

Bij een dergelijk breder toepassen hoort evenwel naar de ACS meent dat ten aanzien van het hoofdsysteem van het strafrecht, de verdachte, nadere waarborgen te worden geschapen. Daarbij geldt als uitgangspunt voor de ACS dat een videoconferentie een op efficiency gericht instrument is dat niettemin een surrogaat vormt voor lijfelijke aanwezigheid. De ACS onderschrijft dan ook niet de verwachting van de wetgever dat – zakelijk weergegeven – videoconferentie een grote vlucht in het strafrecht zal nemen.

Waar alle betrokkenen met zo'n wijze van deelname instemmen hoeft het gebruik van videoconferentie niet op problemen te stuiten. Waar de verdachte zich er tegen keert komt het de ACS voor dat zijn belang in dit kader veelal het zwaarst moet wegen.

Voor wat betreft de betekenis van het gebruik van videoconferentie valt de ACS op dat de wetgever geen woorden wijdt aan de inherente beperkingen die onderdeel uitmaken van het instrument en slechts de mogelijke voordelen ervan belicht.

Die voordelen, zoals het bevorderen van efficiency en soms het verminderen van de belasting van betrokkenen (bijvoorbeeld doordat het slachtoffer niet met een verdachte hoeft te worden geconfronteerd) ziet de ACS ook.

Evenwel staat daartegenover dat het instrument belangrijke beperkingen met zich brengt die een goede rechtsbedeling kunnen beperken.

Zo kan het goed kunnen uitoefenen van de verdediging door het kunnen toetsen van de betrouwbaarheid van een getuige of het tot klaarheid brengen van de feiten door een getuigenverhoor bemoeilijkt worden door een verhoor per videoconferentie. Dat is evident waar bijvoorbeeld veel stukken moeten worden getoond in het kader van dat verhoor. Maar ook meer algemeen lijkt te gelden dat de afstand die een verhoor door beeldscherm schept, niet hoeft bij te dragen aan het kunnen toetsen van de betrouwbaarheid of meer generiek het in kaart brengen van de feiten. Verhoren per videoverhoor zijn nu eenmaal minder interactief en ook kan de lichaamstaal van de getuige vaak niet goed worden opgemaakt; lichaamstaal die frequent behulpzaam is om een lijn van vragen te vervolgen of te wijzigen.

In dat verband is het opmerkelijk dat meer kritische delen uit het recente WODC onderzoek 'Ex ante evaluatie van videoconferencing in het strafrecht en vreemdelingenbewaringszaken' (hoofdstuk 5) geen enkele bespreking krijgen in de toelichting van het voorstel.

De ACS ziet die mogelijke nadelen uitdrukkelijk wel en meent dat het voorstel daaraan onvoldoende aandacht geeft en in dat kader in onvoldoende mate maatregelen treft om die negatieve effecten te voorkomen.

De ACS meent dat meer recht wordt gedaan aan de te borgen rechten indien de verdachte niet een bepalende of beslissende invloed heeft op de beslissing op de vraag of van videoconferentie gebruik wordt gemaakt indien de verdachte zich daartegen gemotiveerd zou verzetten. Zo gezien zou videoconferentie niet kunnen worden ingezet als de verdachte daartegen gemotiveerd bezwaar maakt.

In een enkel geval zou die regel mogelijk uitzondering kunnen lijden, bijvoorbeeld wanneer het gaat om het door het slachtoffer kunnen uitoefenen van de hem toekomende rechten (art. 17 Richtlijn 2012/29/EU).

Voor het overige komt het de ACS voor dat wanneer de verdachte gemotiveerd bezwaar maakt tegen het inzetten van videoconferentie er geen goede rechtvaardiging valt aan te voeren tegen het niettemin benutten van dat instrument. Te minder waar het bijvoorbeeld zou gaan om het horen van getuigen, waar immers de verdachte ingevolge artikel 6, lid 3 sub d EVRM het recht toekomt die te ondervragen op een zitting. Weliswaar erkent het EHRM de video conferentie als instrument om het verhoor te kunnen effectueren, dit laat onverkort het recht om effectief gebruik te kunnen maken van het ondervragingsrecht (vgl. M. Daniele, 'Testimony through a live link in the perspective of the right to confront witnesses', *Criminal Law Review* 2014, p. 191 e.v.). Waar de verdediging op goede gronden bezwaar maakt tegen het benutten van dat instrument, bijvoorbeeld omdat de lijfelijke aanwezigheid dienstig kan zijn de betrouwbaarheid te toetsen, lijkt het de ACS dat een afwijken van dit bezwaar zich moeilijk verhoudt tot het recht op een effectieve ondervraging ter zitting.

Voor zover de wetgever niet zou willen afwijken van de voorgestelde beslissingsbevoegdheid door de opsporingsambtenaar respectievelijk de rechter, meent de ACS dat minst genomen verwacht mag worden dat een gemotiveerd bezwaar van de zijde van de verdachte tegen het voorgestelde benutten van een videoconferentie een gemotiveerde beslissing vergt.

Voorts is de ACS van mening dat ook in geval een opsporingsambtenaar een verhoor per videoconferentie overweegt, al dan niet op verzoek van de persoon die verhoord gaat worden, hij zoveel als mogelijk daarover de opvatting van de verdachte moet vragen. De ACS begrijpt dat dit niet in alle gevallen mogelijk zal zijn, bijvoorbeeld gelet op het onderzoeksbelang of de stand van het opsporingsonderzoek, maar meent dat het voorstel te rigide is waar het geen melding maakt van de belangen van de verdachte in dit kader.